

DE CRISIS VAN HET GEZAG

in het bedrijfsleven (XXIII)

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Dat de in het vorig artikel voorgestelde veranderingen goede, die prof. De Gaay Fortman in het N.V.V. meent op te merken in feite schijn is en fictief is, is wel duidelijk.

Wij wezen reeds op voorgenoemde geestelijke idealen en doelstellingen van bekende socialist. Prof. De Gaay Fortman vermeldt zelf in zijn „De Arbeider in de nieuwe samenleving“, dat Troelstra meermalen heeft uitgesproken, dat het Marxisme aan de vakbeweging niet de geestelijke impulsen kan geven, die zij noodig heeft (blz. 100). En van Hendrik de Man, de schrijver van „De Psychologie van het socialisme“ (Amsterdam 1927) is het woord: „Alle sociale vraagstukken der geschiedenis zijn slechts verschijningsvormen van het eeuwige, alles overheersende, eigenlijk eenige sociale vraagstuk, hoe de mensch niet slechts door den arbeid, maar ook in den arbeid geluk kan vinden“. Het gaat bij het socialisme, bij den strijd om geld en goed, om meer loon e.d. om *l e v e n s g e l u k*. Doch nogmaals gezegd, voor en na blijft dit ideaal bepaald vanuit den mensch en is het een evangelie naar den mensch. Wanneer dan ook prof. De Gaay Fortman in zijn zelf geredigeerd verslag in TROUW opmerkt: „Wanneer dergelijke normen erkend worden (als boven vermeld, G.) komt te eeniger tijd de vraag naar hun bron ter sprake. Het N.V.V. zal, wanneer het door mij bedoelde geestelijke proces zich doorzet, deze vraag niet kunnen ontgaan“, dan gelooven wij, dat deze vraag reeds lang aan de orde gesteld is en niet eerst behoeft te komen. — Het is de onbekende God, dien men dient, gelijk bij de Atheners van Paulus' dagen. Er is ook daar plaats voor vele altaren, en daaronder ook voor een christelijk altaar als men het wil, waarom niet? Godsdienst is privaat-zaak. Wij zien dan ook niets van deze evolutie en gelooven er niet aan. — Hoogstens heeft dit reform-socialisme onzer dagen, zooals het optreedt in de Partij van den Arbeid en het tegenwoordige N.V.V. van na-den-oorlog het Manchesterpakje en de roode roos in het knoopsgat verwisseld voor een meer burgerlijk pakje en een oranje lintje. Doch wie dit nu ziet als zulke kolossale veranderingen, vergist zich diep. Het is in deze meer verburgerlijkte verschijning, dat dit socialisme onzer dagen bezig is den oogen van vele jaren strijd op zijn slofjes binnen te halen. En daarbij ontvangt het den dankbaar aanvaarden steun van de beide partners: het Christelijk Nationaal Vakverbond en het Roomsche Katholieke Werkliedenverbond. In de Bedrijfsunie gaat men samen den boer op voor het gemeenschappelijk ideaal, hetgeen ook inhoudt, naar een functionaris van deze Bedrijfsunie tegenover mij eens zeide — en hij vond, dat ik maar moest volgen — het voorbereidend werken in de richting van de plannen van de tegenwoordige regering. Daarbij had deze spreker de komende publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op het oog met de daarin gegeven erkenning van de medezeggenschap voor de beweging van den arbeider. Men beeldt zich nu wel in van anti-revolutionaire zijde, gelijk onlangs geschiedde in een betoog in den Rotterdamse gemeenteraad, dat de Christelijke partijen in dezen de overwinning hebben bevochten op het marxisme en het gelijk aan hun kant gekregen hebben, het is o.i. zelfbedrog en gebrek aan kennis der feiten, zooals deze zich voor onze oogen voordoen. Het socialisme boekt zijn winsten en haalt in de plannen,

die op stapel staan in de wetsontwerpen voor de Ondernemingsraden en de Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, geleet op hetgeen van de zijde der Christelijke partijen tot nu toe daarover geschreven werd, straks de volle garven van zijn oogst binnen. Ten principale is dit daardoor beslist reeds, dat de Schriftuurlijke rentmeester, de bezitter van het goed, straks rentmeester af is of af wordt gemaakt geleidelijk aan. De knecht gaat mede heerschen over het goed van zijn heer. En zoo komt toch weer terug, de strijd, waarheen wij reeds eerder verwezen, in het begin van deze eeuw gestreden, toen prof. Bavinck zoo met klem op kwam voor het in rekening brengen van de geldigheid ook nu van de apostolische vermaningen tot heeren en tot dienstknechten, toen hij schreef: „Men moge zich wel tienmaal bedenken, eer men deze vermaningen met een beroep op veranderde omstandigheden krachteloos maakt“. („De Bazuin“ van 9 Mei 1902.)

In „De Gids“ van 16 April j.l., het orgaan van het C.N.V., lezen wij onder den titel: „Gezag of gehoorzaamheid“: „Thans wordt dit vraagstuk in de kerkelijke pers opnieuw aan de orde gesteld. Wij hebben daartegen niet het minste bezwaar. Maar wie dit doet, behoort dan toch behoorlijk kennis te nemen van hetgeen over dit vraagstuk reeds is geschreven en gestreden“. Daarbij wees men op Talma. Wij weten niet of deze opmerking op onze artikelenreeks betrekking heeft of niet. Wij staan in dezen met onze opvatting gelukkig niet alleen. Met name willen wij b.v. wijzen op de artikelen, die ds B. Jongeling van Apeldoorn geschreven heeft in de Gereformeerde Kerkbode voor het Noorden des Lands over het onderwerp „Medezeggenschap“. Mochten wij zijn bedoeld door den Gids-schrijver, dan veroorloven wij ons op te merken, dat wij gaarne bereid zijn den schoen aan te trekken, die ons past, doch de schoen dien de schrijver van dit artikel ons voorzet is, het zij in alle bescheidenheid gezegd, niet een mantje te klein. Want niet alleen was ons bekend het debat over de zaak, die prof. Bavinck aan de orde stelde, gevoerd tusschen hem en ds Talma, doch naar het ons voorkomt behoort tot het behoorlijk kennis nemen van hetgeen over dit vraagstuk is geschreven en gestreden ook, dat men kennis neemt van hetgeen C. S. Smeenk schreef in zijn „Christelijk Sociale beginselen“ (uitgave J. H. Kok N.V., Kampen, 1936) in het 2e deel onder de paragraaf „Gezag of Leiding — Gezag blijft“, waarin hij zich op blz. 68 op dit punt aldus tegenover Talma stelde: „Talma sprak van „leiding“ en van „ondergeschiktheid“ aan die leiding. Een „gehoorzaamheid“, waarbij de „gehoorzame“ zal hebben te beoordeelen, of het „gezag“ zich wel houdt aan het contract, achtte hij een misken van de hooge betekenis, die in beide woorden vooral door het Christelijk denken wordt uitgedrukt. Wij kunnen dit gevoelen niet zonder meer deelen. Alle gezag, dat, onder wat naam ook, onder schepselen wordt uitgeoefend, daalt af van God. De Schepper heeft zelfs in de Engelenwereld een hiërarchie ingesteld. De eene Engel is hooger in rang dan de ander. De een kan bevelen en de ander moet gehoorzamen. Zoo is het ook onder de menschen. Zonder gezag kan in een zondige wereld geen enkele gemeenschap, hoe klein ook, bestaan en tot ontwikkeling komen“. — Met den heer Smeenk zeggen wij: GEZAG

BLIJFT en wij voegen eraan toe: daarom verwerpen wij de in de socialiseerende plannen van medezeggenschap voor de arbeider en zijn beweging aanwezige gezagsonderminning, welke medezeggenschap als medezegag te interpreteren is.

Men vergunne ons, tot slot van dit artikel, dat wij — al gaat dit wel even buiten ons onderwerp om — nog even de aandacht vestigen op een ander onderdeel van het door prof. De Gaay Fortman zelf gegeven verslag van zijn rede tot de genoemde predikantenvergadering. Men leest daarin, dat „de kerk in haar hoogste orgaan“ (bedoeld is: de Generale Synode, G.) „geen uitspraken moet doen op terreinen, die niet bij uitstek de hare zijn“. Daaronder is dan ook blijkens het verband te rekenen het lid zijn van een bepaalde, maatschappelijke organisatie. De professor heeft gezegd, dat „de Christen meer dan voorheen in het N.V.V. voor zijn Christelijke overtuiging kan uitkomen“. Die Christen moet dus zelf maar uitmaken of hij lid wil zijn van het N.V.V. of van het C.N.V. En daar moet de kerk in „haar hoogste orgaan“ niet bij tusschenbeide komen met haar oordeel of advies. Alleen in de prediking in de afzonderlijke gemeenten en het huisbezoek, bij de pastorale zorg, daarbij moet dan volgens prof. De Gaay Fortman het C.N.V. worden aanbevolen aan de leden der kerk, die daarvoor in aanmerking komen. Wij kenden een tijd dat de kerk uitspraken deed over de N.S.B. en C.D.U. Nu zegt deze professor van de Vrije Universiteit: pas op voor de terreinen, die niet bij uitstek de Uwe zijn en blijf daar af. Het is volgens hem ook „in strijd met haar waardigheid“. Wij herinneren ons dat motief in de achter ons liggende jaren meer te hebben gelezen, toen de nationaal-socialisten zich er ook gaarne van bedienden. Wij meenen evenwel, dat de Kerk in de eerste plaats beducht moet zijn voor de waardigheid van haar Heer en Koning en van de onvoorwaardelijke en algehele gelding van Zijn Woord, anders verliest zij juist haar waardigheid. Overigens was in de betreffende vergadering deze beschouwing over die Generale Synode als van een hoogste vergadering gericht als tot gelijkgezinden of gelijkgebondenen wel op haar plaats. Wij zeggen van dat alles: helaas!

P. GROEN.

Rectificatie. In het vorige artikel staat een regel verkeerd, nl. de 13e regel van pag. 386, 1e kolom, 2e alinea. Het geheel moet aldus luiden: „Zij zijn dus alleen maar één van deze drie, volgens deze nieuwe richting, die naar een andere, ook wettelijk veranderde bepaling van het begrip „onderneming“ wil dringen“.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Wat is en wat wil Meschobor?

Het bestuur van Meschobor heeft in „De Reformatie“ van 6 Augustus j.l. in een artikel van twee kolommen, gepoogd een antwoord te geven op de vragen: „Wat is en wat wil Meschobor?“ In dat artikel wordt mijn naam genoemd als van iemand, die aan Meschobor verwijten zou hebben gedaan. Ik meen daarom ter rechtvaardiging enkele opmerkingen te mogen maken. Het bestuur zegt: Broeder Troostheide verwijt ons, dat we oorzaak zijn van verbroekeling en verwarring en onenigheid. Nu is verwijt een zwaar woord en het geeft niet precies mijn bedoeling weer. Als ik op deze verbroekeling en verwarring wees, was dit nog niet direct een verwijt, maar meer een met droefheid constateren van feiten. Deze feiten zijn door het artikel van het bestuur niet weerlegd of weggenomen, maar integendeel — helaas — bevestigd en versterkt.

Alleen reeds het feit, dat dit artikel in „De Reformatie“

Soengei Betoeng, waartoe wij 15 km terug moesten rijden in de richting Singkawang.

In Soengei Betoeng staat een aardig houten kerkje met een torentje. De vloer is van aangestampt leem. Van binnen doet het door de wandplaten, het schoolbord, de lessenaar en de banken met inktkokers aan een schoollokaal denken. Inderdaad doet dit gebouwje zoowel dienst als school (door de week) als voor de samenkomsten der „gemeente“ ('s Zondags en bij extra gelegenheden, zooals ons bezoek). Hier waren ongeveer 180 Dajaks verzameld, ook weer voor de helft kinderen en weer afkomstig uit diverse in verren omtrek gelegen kampongs. De voorganger hier is ook een Dajak, Markus Wandangi geheten. Hij onderhoudt nog contact met den beruchten oud-zending Breman, die aan sommige van de Dajakvoorgangers nog regelmatig geld en kleeding schijnt te sturen. Markus Wandangi droeg een koffiekleurig colbert-costume, dat hij vermoedelijk uit Amerika had ontvangen. Ds Bergstra, Silitonga en ik zagen er lang zoo deffig niet uit en waren heel wat luchtiger gekleed, maar zullen ook niet zoo'n last van de warmte gehad hebben als Wandangi. Deze goeroe kan mool praten maar heeft helaas geen goeden naam. In Soengei Betoeng is ongeveer hetzelfde programma afgevoerd als in Bengkajang, met dien verstande dat niet ds Bergstra maar Silitonga de godsdienst-oefening geleid heeft. Het zingen ging hier iets beter dan in de eerstbezochte plaats. Ook in de plaatsen, die wij de volgende dagen bezochten, is de godsdienst-oefening beurtelings geleid door ds Bergstra en Silitonga. De inhoud van het gesprokene had over het algemeen wel

mijn instemming. Nu en dan had ik wel den indruk dat de meeste hoorders lang niet alles konden begrijpen. Hun kennis was blijkbaar te gering om de overigens zeer eenvoudige toespraken te kunnen volgen. Zoo stelde ds Bergstra in Sanggau, de plaats die wij het laatst bezocht hadden, in den loop van zijn toespraak de vraag: „Julie hebt toch wel eens gehoord van Judas, die den Heere Jezus verried?“ Uit geen enkele reactie van de hoorders was evenwel te merken of zij er inderdaad wel eens van gehoord hadden. 's Avonds zijn we naar Bengkajang teruggereden om daar in de pasanggrahan te overnachten.

Dinsdag 6 April hebben we op overeenkomstige wijze achtereenvolgens een bezoek gebracht aan Aping en Pak Miong Theo, die respectievelijk 27 en 42 km van Bengkajang verwijderd zijn. In Aping hebben de Dajaks zelf een eenvoudig schooltje gebouwd, waarin de goeroe Lukas Pandjin door de week onderwijs geeft aan de kinderen, terwijl hij 's Zondags in datzelfde gebouwje voorgaat in de godsdienst-oefening. Deze schoolarbeid wordt van overheidswege niet gesubsidieerd, evenmin als zulks het geval is in Bengkajang en Soengei Betoeng. De goeroes ontvangen voor hun arbeid in school en de Evangelieprediking van de Protestantische Kerk per maand f38,40, hetgeen zeker niet voldoende is om van te leven. Na afloop van de samenkomst in Aping werden ds Bergstra, Silitonga en ik door het kamponghoofd van Aping in zijn huis onthaald op klapperwater en cigaretten. Klapperwater is het vocht dat zich bevindt in de vruchten van de kokospalm. Bij voorkeur worden daarvoor onrijpe vruchten (klappers) geplukt, omdat

die meer water bevatten dan een rijpe klapper, terwijl de smaak lekkerder is. Dat kamponghoofd, zelf ook Christen, is de vader van goeroe L. Pandjin. In Pak Miong Theo is een landschapsschool. De goeroe, Hasibuan, een Batak, is dus in overheidsdienst. Hij geeft echter ook Bijbelsche geschiedenis aan de kinderen en leert ze Christelijke liederen. 's Zondags gaat hij voor, in de godsdienst-oefening, die ook in het schoolgebouw gehouden wordt. Voor dit laatste werk ontvangt hij van de Protestantische Kerk tien gulden per maand. Tot de gemeente te Pak Miong Theo behoorde ook de assistent-demang, het onderdistrictshoofd.

's Avonds zijn we teruggereden naar Singkawang, waar ds Bergstra en ik een bezoek gebracht hebben aan den Javaanschen sergeant majoor administrateur van het K.N.I.L., Mas Patta, die ouderling is van de Ind. gemeente aldaar. Mas Patta is door den zendingsarbeid van wijlen ds Merkelijn te Magelang tot Christus gebracht. Zijn vrouw is op de „Bijbelschool“ in Jogjakarta geweest. Zij spraken Nederlandsch, ook met hun kinderen, althans in ons bijzijn. Mas Patta juichte het zeer toe dat onze kerken zendingsarbeid willen gaan verrichten onder de Dajaks. Hijzelf gaat er geregeld 's Zondags met de fiets op uit, om in de omliggende Dajakkampongs het Evangelie te brengen. Volgens hem is de behoefte aan goede voorgangers zeer groot. Hij vertelde, dat de Dajakkampong Padjinfan op 5 km van Singkawang vrijwel geheel uit Christenen bestaat, maar zij hebben geen voorganger.

C. C. DE VRIES.